ISSN: P-2455-0515
E- 2394-8450

OPEN ACCESS

EDUCREATOR RESEARCH JOURNAL

A PEER REVIEWED REFERRED JOURNAL

"Population, Society, Development and Environmental Sustainability"

VOLUME–IX, SPECIAL ISSUES–I
MARCH– APRIL 2022
SJIF IMPACT FACTOR: 7.717

CHIEF EDITORS
DR. DEEPAK S. NARKHEDE
DR. RAJENDRA D. PARMAR

ISSN: P-2455-0515
E- 2394-8450

Educreator Research Journal

A Peer Reviewed Referred Journal

OPEN ACCESS

Volume–IX, Special Issues–I
March– April 2022

Original Research Article

INDEX

Sr. no.	Title	Page No.
1	*Sustainable Tourism Development in Mumbai City District- Exploring the Tourists' Perspective* ***Dr. Samruddhi S.V. Chawan***	1
2	*Effect of Space Pollution on Environment and Human Health* ***Dr. Sudhakar Jagannath Borase***	7
3	*A Study on Effectiveness of Waste Management and its Disposal Strategy in Navi Mumbai* ***Mrs. Devashree S. Gadgil and Kushalkumar N. Kurani***	12
4	*A Study of Consumer's Awareness of Environment-Friendly Mobile Banking in Dombivli* ***Manjushree Sanjay Dole***	17
5	*A Study of Geoethics and Environmentally, Sustainable Practices for Mining Minerals in India* ***Anirudh Dilip Chakraborty and Dr. Rajendra Onkar Parmar***	24
6	*Geographical Study of Environmental Governance* ***Mr. Naresh Uttamrao Patil***	29
7	*An Analysis of sustainable Agricultural Development in India* ***Mr. Kakasaheb Nivrutti Dhwale & Mr. Sumit Suhas Joshi***	32
8	*Rural Women and Environmental Sustainability* ***Mr. Sanjay N. Patil & Dr. Deepak S. Narkhede***	38
9	*A Population, Environment and Sustainable Development* ***Dr. Uddhav Shivaji Gambhire***	43
10	*A Sustainable Agricultural Development in Raigad District* ***Mr. Rajendra M. Shingate & Prof. Dr. Anita Awati***	47
11	*Dams in Maharashtra and its Environmental Effects* ***Dr. Pradnya B. Nikam***	55
12	*The Green Hydrogen Policy of India* ***Dr. Priti Prasad Mahajan***	60
13	*Sustainable Agriculture: Past, Present and Future* ***Dr. Gangotri Nirbhavne & Dr. Abhijit Sahasrabhudhe***	64
14	*Impact of Air Pollution on Solar Energy Generation in Raigad District* ***Mr. Satyajit S. Kamble***	69

35	*Preparation of Mixed Ligand Complexes of Lanthanide Metal, their Characterization and Antibacterial Study* **Digambar K. Patil & Jitendra M. Pawara**	183
36	*Extrapolating Data By Using Polynomials: A Case Study on Panvel Tahsil Population* **Sagar Lahanu Khairnar**	188
37	*Role of Vloggers in Enhancing Environmental Awareness and Sustainability – A Case Study of Sindhudurg District of Maharashtra* **Mr. Shivaji Vishnu Naik**	194
38	*Analysis of Local Perceptions about Tourism Activity: A Case of Kangra District in Himachal Pradesh* **Ms. Neetu Sharma & Dr. Savitsmita Vilasrao Chawan**	199
39	*Surface Runoff Estimation of Amravati River Basin Using Integrated SCS-CN, RS And GIS Techniques* **Dr. Satish P. Patil**	207
40	*Rivers - Lifelines For Economic Growth* **Mr. Haribhau Sama Kharat**	216
41	*A Study of Saltpans in Mira-Bhayandar City* **Lekha Thakar & Dr. Moushumi Datta**	220
42	*Physico-Chemical Investigation of Drinking Water Samples of Adjacent Villages of Panvel* **V.S. Kamble, B.D. Aghav, J.M.Pawara & S.T. Salunkhe**	230
43	*Awareness about Aquaponics and its Social, Economic and Environmental Benefits and Demand in Coming Times* **Mrs. Sneha, T. Bandal, & Mrs. Michel Jancy Arul Kumar**	235
44	*A Study the Impact of Effective Customer Relationship Management Adopted by Banking Industry* **Dr. Vinod Chandwani**	241
45	*Assessment of Maps as a Means of Educational Tool for Environmental Awareness* **Mr. D. D. Bombe**	246
46	*Opportunities and Status of Tourism Activity in Junnar Tehsil for Rural Upliftment* **Mr. D. D. Bombe & Dr. Prakash Dongre**	251
47	*Urabanisation and Micro Climate-Case Study of Pune* **Dr. Prakash Dongre & Miss. Mewada Yamini B.**	259
48	*Synthesis and Characterization of Some Ternary cerium (III) Complexes with 1, 5-dimethyl-2-phenyl-4 [(2-thienylmethylene) amino]-1, 2-dihydro-3H-pyrazol-3-one Schiff Base and Heterocyclic Ligands* **B.D. Aghav**	267
49	ठाणे जिल्ह्यातील ग्रामीण लोकसंख्येचे वितरण आणि घनता: एक भौगोलीक अभ्यास **प्रा. विशाल संपत भोसले & डॉ. राजेंद्र ओंकार परमार**	273
50	आधुनिक काळातील सेंद्रिय आणि रासायनिक शेतीचा अभ्यास **डॉ. अनिल निवृत्ती शिंदे**	278

ISSN: P-2455-0515
E- 2394-8450

Educreator Research Journal

A Peer Reviewed Referred Journal

OPEN ACCESS

Volume–IX, Special Issues–I
March – April 2022

Original Research Article

आधुनिक काळातील सेंद्रिय आणि रासायनिक शेतीचा अभ्यास

* डॉ. अनिल निवृत्ती शिंदे

* सहाय्यक प्राध्यापक, डॉ. सी.डी. देशमुख कॉलेज, रोहा, रायगड, महाराष्ट्र.

सारांश

आधुनिक काळात सेंद्रिय शेती हा अतिशय प्रचलित शब्द झाला आहे. शासनकर्ते, शासकीय अधिकारी, गावपातळीवरील कृषि सहाय्यक आणि शेतकरी सुद्धा सेंद्रिय शेती विषयी सतत बोलताना दिसतात, तसेच काही बिगर कृषि पदवीधर ज्यांना शेती विषयी तांत्रिक माहिती नाही, ते सुद्धा सेंद्रिय शेतीवर बोलू लागले आहेत. हे सर्व सेंद्रिय शेतीबाबत एकाच बाजूने बोलतात,परंतु त्याच्या मर्यादा किंवा परिणाम याविषयी मात्र सविस्तर बोलताना दिसत नाही. तसेच ज्याला ते सेंद्रिय शेती किंवा नैसर्गिक शेती म्हणतात, ती शास्त्रीय पद्धतीची नसते. त्यामुळे अशिक्षित शेतकरी मात्र पूर्णपणे गोंधळलेल्या अवस्थेत आहे, त्यामुळे अनावधानाने तो या सेंद्रिय शेतीचा चुकीचा प्रचार करणाऱ्यांच्या मागे चालला आहे. हे चित्र जर वेळीच बदलले नाही तर भविष्यात गंभीर दुष्परिणामांना तोंड द्यावे लागेल म्हणूनच याची वेळीच दखल घेणे गरजेचे आहे. यासाठी शासकीय पातळीवर सेंद्रिय शेतीस प्राधान्य देऊन सेंदीय शेतमालास योग्य हमीभाव दिल्यास शेतकरी सेंद्रिय शेतीची वाट निवडल्याशिवाय राहणार नाही. म्हणूनच जैविक तंत्रज्ञान आणि रासायनिक खतांचा वापर यातील सामाजिक,राजकीय आणि शासकीय समज–गैरसमज याबाबत सदर शोधनिबंधात अभ्यास केला आहे.

संशोधनातील कुटशब्द : *सेंद्रिय शेती, रासायनिक शेती*

Copyright © 2022 The Author(s): This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium for non-commercial use provided the original author and source are credited.

प्रस्तावना :

सेंद्रिय शेती म्हणजे काय?

"स्थानिक संसाधनाचा वापर करणारी, कमी भांडवली खर्चाच्या मूळ तत्त्वावर आधारलेली, सेंद्रिय पदार्थांच्या सुयोग्य वापराने जमिनीची उत्पादनक्षमता वाढवून ती टिकवून धरण्यावर भर देणारी, जैविक विविधता जोपासणारी, शेतकरी कुटुंबाच्या पोषण विषयक व इतर मूलभूत गरजा पूर्ण करणारी निसर्ग पूरक स्वयंपूर्ण शेती पद्धती म्हणजेच सेंद्रिय शेती होय".

कृषी, आरोग्य आणि पर्यावरण हे परस्परपूरक विषय आहेत आणि हे तीनही विषय संवेदनशील आहेत. पूर्वी लोकसंख्या कमी होती. विज्ञान-तंत्रज्ञानात प्रगती झालेली नव्हती. उपलब्ध नैसर्गिक संसाधने भरपूर होती त्यांचा उपयोग मर्यादित होता. शेतीही नैसर्गिक पद्धतीनेच केली जात होती. सेंद्रिय खते वापरली जात होती. रासायनिक खतांचा वापर नव्हताच. लोकसंख्या वाढली त्यामुळे शेती उत्पादनांची गरजही वाढली वाढती गरजा पूर्ण करण्यासाठी कृत्रिम बियाण्यांचा वापर वाढला त्यामुळे अधिकाधिक उत्पादन मिळविण्यासाठी नैसर्गिक खतांचा वापर करण्या ऐवजी रासायनिक खते आणि किटकनाशके यांचा अमर्याद वापर झाल्याने जमिनीचा कस तर कमी होत आहेच शिवाय मानवाच्या आरोग्यावरही त्याचे गंभीर परिणाम होत आहेत. कॅन्सरसारखा आजार आता सामान्य झाला आहे. पूर्वी कॅन्सर अपवादानेच कुणाला होत असे. पण आता जगभरात असंख्य लोक कॅन्सरग्रस्त आहेत. मानवाच्या प्रतिकार शक्तीवरही रसायनांनी आघात केला आहे. वाढत्या लोकसंख्येने वाढविलेल्या गरजा भागविण्यासाठी मानवाने शेतीचा अमर्याद वापर केला आहे. त्याचे परिणाम आज आपण सगळेच भोगत आहोत.